

436

USTAWA

z dnia 25 kwietnia 1997 r.

o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego.

Art. 1. W ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. Nr 17, poz. 75 i Nr 104, poz. 450, z 1992 r. Nr 21, poz. 85, z 1993 r. Nr 29, poz. 133, Nr 129, poz. 602 i Nr 134, poz. 645, z 1994 r. Nr 99, poz. 482, z 1995 r. Nr 4, poz. 17 i Nr 138, poz. 681 oraz z 1997 r. Nr 15, poz. 83, Nr 28, poz. 153 i Nr 64, poz. 405) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 w ust. 2:

a) pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) uczestniczenie w walkach w jednostkach Wojska Polskiego oraz zmilitaryzowanych służbach państwowych z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii oraz grupami Werwolfu”;

b) po pkt 6 dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) uczestniczenie w tzw. Niszczycielskich Batalionach („Istriebitielnych Batalionach”) na dawnych ziemiach polskich w województwach: lwowskim, stanisławowskim, tarnopolskim i wołyńskim w obronie ludności polskiej przed ukraińskimi nacjonalistami, w latach 1944—1945.”;

2) w art. 2 w pkt 3 po wyrazach „prowadzenie w okresie wojny 1939—1945” dodaje się wyrazy „zorganizowanego i profesjonalnego”;

3) w art. 3:

a) w pkt 1 po wyrazach „lub w obozach internowanych” dodaje się wyrazy „oraz w obozach podległych Głównemu Zarządowi do Spraw Jeńców Wojennych i Internowanych (GUPWI) NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR, i obozach podległych Wydziałowi Obozów Kontrolno-Filtracyjnych NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR”;

b) w pkt 2 wyrazy „a także w więzieniach i obozach karnego zesłania (łagrach) w ZSRR, w więzieniach i obozach będących pod nadzorem NKWD na terenie Polski” zastępuje się wyrazami „a także w więzieniach i poprawczych obozach pracy oraz poprawczych koloniach pracy podległych Głównemu Zarządowi Obozów i Kolonii Poprawczych (GUŁag) NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR”;

4) w art. 4 w ust. 1:

a) w pkt 1 po lit. b) dodaje się lit. c) w brzmieniu:

„c) w innych miejscach odosobnienia, w których pobyt dzieci do lat 14 miał charakter eksterminacyjny, a osoby tam osadzone pozostawały w dyspozycji hitlerowskich władz bezpieczeństwa,”

b) w pkt 3 lit. a) otrzymuje brzmienie:

„a) w więzieniach oraz poprawczych obozach pracy i poprawczych koloniach pracy podległych Głównemu Zarządowi Obozów i Kolonii Poprawczych NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR,”;

5) po art. 6 dodaje się art. 6¹ w brzmieniu:

„Art. 6¹. Dzień 1 września ustanawia się Dniem Weterana.”;

6) po art. 7 dodaje się art. 7¹, 7² i 7³ w brzmieniu:

„Art. 7¹. Przy Kierowniku Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych działa Rada do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, zwana dalej „Radą”, jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach objętych działaniem Urzędu.

Art. 7². 1. W skład Rady wchodzi od 12 do 15 członków.

2. Członkowie Rady są powoływani spośród kombatantów i osób represjonowanych i odwoływani przez Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

3. Członkowie Rady pełnią swoją funkcję społecznie.

4. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych określi, w drodze zarządzenia, organizację i tryb pracy Rady.

Art. 7³. 1. Realizację zadań w zakresie:

1) opieki zdrowotnej i usług opiekuńczych,

2) działań związanych z organizacją na terenie województwa obchodów rocznic w celu upamiętnienia walki o niepodległość Polski oraz uczczenia pamięci ofiar wojny i okresu powojennego, a także z opieką nad cmentarzami wojennymi i miejscami spoczynku kombatantów,

3) świadczenia pomocy w przygotowywaniu udokumentowanych wniosków o przyznanie, w drodze wyjątku, emerytur i rent,

4) analizy sytuacji życiowej kombatantów i osób represjonowanych oraz podejmowania w tym zakresie stosownych inicjatyw,

5) działań zmierzających do integracji środowisk kombatanckich i koordynacji ich działalności

— powierza się wojewodzie, który współdziała z właściwymi organami ad-

- ministracji rządowej, organami samorządu terytorialnego, organizacjami społecznymi oraz stowarzyszeniami kombatantów i osób represjonowanych.
2. Do wypełnienia zadań określonych w ust. 1 wojewoda może powołać pełnomocnika w porozumieniu z Kierownikiem Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.
  3. Powołanie, o którym mowa w ust. 2, może nastąpić w terminie określonym przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Kierownikiem Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.”;
- 7) w art. 8:
- a) użyte w ust. 1 w pkt 1 i 2 oraz w ust. 2 w pkt 3 w różnych przypadkach wyrazy „Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce — Instytut Pamięci Narodowej” zastępuje się użytymi w tych samych przypadkach wyrazami „Główna Komisja Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu — Instytut Pamięci Narodowej”,
  - b) w ust. 1 w pkt 2 po wyrazach „lit. b)” dodaje się wyrazy „, lit. c)”,
  - c) w ust. 2:
    - skreśla się pkt 1,
    - w pkt 2 wyrazy „Minister Sprawiedliwości” zastępuje się wyrazami „Prezes sądu wojewódzkiego lub, w przypadku przebywania w więzieniu bez wyroku, Szef Urzędu Ochrony Państwa”;
- 8) w art. 12 w ust. 2 w pkt 1 oraz w ust. 3 i 4 wyrazy „art. 3 pkt 2 i art. 4 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 lit. a) oraz pkt 4” zastępuje się wyrazami „art. 3 i art. 4 ust. 1”;
- 9) w art. 18:
- a) w ust. 1 po wyrazie „szczególnej” dodaje się wyrazy „i nieodpłatnej”,
  - b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:
„1a. Kombatanci, o których mowa w art. 1, mają także prawo do nieodpłatnych świadczeń zdrowotnych w zakładach opieki zdrowotnej podległych Ministrowi Obrony Narodowej.”,
  - c) w ust. 3 wyrazy „ust. 1 i 2” zastępuje się wyrazami „ust. 1, 1a i 2”;
- 10) w art. 19:
- a) w ust. 2 skreśla się wyrazy „i nie pobierają dodatku pielęgnacyjnego, przewidzianego w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin”,
  - b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:
„2a. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługują również wdowom lub wdowcom — emerytom, rencistom lub inwalidom, pozostałym po kombatantach i innych osobach uprawnionych.”,
- c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych dokonuje podziału środków na pomoc pieniężną, o której mowa w ust. 1, 2 i 2a.”,
  - d) po ust. 3 dodaje się ust. 4, 5 i 6 w brzmieniu:
„4. Pomoc, o której mowa w ust. 1, przyznają i udzielają wojewódzkie zespoły pomocy społecznej, a w przypadkach osób pobierających renty inwalidy wojennego — Związek Inwalidów Wojennych RP i Związek Ociemniałych Żołnierzy RP.
  5. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w porozumieniu z Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej określi, w drodze zarządzenia, zasady, tryb przyznawania i udzielania pomocy przez jednostki i organizacje, o których mowa w ust. 4.
  6. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych może udzielić pomocy, o której mowa w ust. 1, 2 i 2a.”;
- 11) w art. 20 w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) zniżka w wysokości 10% ceny zakupu od Skarbu Państwa lub gminy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego na własność, jeżeli w dniu zakupu są ich najemcami lub dzierżawcami.”;
- 12) po art. 20¹ dodaje się art. 20² w brzmieniu:
„Art. 20². 1. Uznaje się zasługi osób, które z narażeniem życia, zdrowia lub wolności ukrywały i ratowały osoby ścigane przez okupacyjne władze niemieckie lub sowieckie, a także przez polskie władze okresu powojennego do 1956 r. z powodu ich działalności na rzecz suwerenności i niepodległości Polski oraz z przyczyn narodowościowych, religijnych i rasowych. W dowód uznania tych zasług Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych występuje, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, z wnioskiem do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o nadanie odznaczeń przewidzianych w ustawie z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. Nr 90, poz. 450).- 2. Za osoby spełniające warunki, o których mowa w ust. 1, uznaje się zwłaszcza obywateli polskich odznaczonych medalem „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata” przez Instytut Yad Vashem w Jerozolimie.
- 3. Do osób, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się przepisów o świadczeniach przewidzianych w rozdziałach 2, 3 i 4.”;

13) w art. 21:

a) w ust. 2:

— w pkt 1 skreśla się wyrazy „lub dobrowolnie zadeklarowała odstępstwo od narodowości polskiej”,

— pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) przymusowo pełniła służbę w armii niemieckiej lub dobrowolnie zadeklarowała odstępstwo od narodowości polskiej, jeżeli potem do końca wojny nie brała udziału w walce o niepodległość Polski,”

— po pkt 2 dodaje się pkt 2¹ w brzmieniu:

„2¹) kolaborowała z radzieckimi władzami okupacyjnymi w latach 1939—1941,”

— pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) w latach 1944—1956:

a) pełniła służbę lub funkcję i była zatrudniona w strukturach Urzędów Bezpieczeństwa, Służby Bezpieczeństwa i Informacji Wojskowej, a także nadzorujących je komórkach jednostek zwierzchnich związanych ze stosowaniem represji wobec osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej,

b) była zatrudniona, pełniła służbę lub funkcję w jednostkach organizacyjnych lub na stanowiskach związanych ze stosowaniem represji wobec osób podejrzanych lub skazanych za działalność podjętą na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej:

— w organach prokuratury i prokuraturze wojskowej,

— w sądownictwie powszechnym lub wojskowym,

— w służbie więziennej,

c) była zatrudniona, pełniła służbę lub funkcję w aparacie bezpieczeństwa publicznego poza strukturami Urzędów Bezpieczeństwa, Służby Bezpieczeństwa lub Informacji Wojskowej, jeżeli podczas i w związku z tą działalnością wykonywała zadania śledcze i operacyjne związane bezpośrednio ze zwalczaniem organizacji oraz osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej,”

— w pkt 6 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) dopuściła się zabójstwa lub innej zbrodni wobec osób cywilnych w okresie do 31 grudnia 1956 r. w związku z działalnością uznaną za działalność kombatancką lub równorzędną w rozumieniu ustawy, za co została skazana prawomocnym wyrokiem sądu.”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Nie stosuje się przepisu ust. 2 pkt 4 lit. a) i b) wobec osób:

1) które przedłożą dowody, że do wymienionych służb i organów zostały skierowane przez organizacje niepodległościowe lub przez te organizacje były zwerbowane w celu udzielenia im pomocy,

2) które przedłożą dowody, że podczas zatrudnienia, pełnienia służby lub funkcji w strukturach, jednostkach i na stanowiskach, o których mowa w ust. 2 w pkt 4 lit. a) i b), wykonywały wyłącznie zadania nie związane ze zwalczaniem organizacji oraz osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Przy orzekaniu w sprawach osób, o których mowa w ust. 3, Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych zasięga opinii powołanej przez niego komisji, składającej się z przedstawicieli stowarzyszeń (związków) kombatanckich i osób represjonowanych, zgłoszonych przez Radę.”;

14) w art. 22:

a) w ust. 1 wyrazy „powołani przez niego pełnomocnicy” zastępuje się wyrazami „osoby przez niego upoważnione”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Wnioski o przyznanie uprawnień z tytułów określonych w art. 1—4 mogą być kierowane, w trybie, o którym mowa w ust. 1, do dnia 31 grudnia 1997 r. przez osoby zamieszkałe na stałe w Polsce, a do dnia 31 grudnia 1998 r. przez osoby zamieszkałe poza granicami Polski.”;

15) w art. 23:

a) w ust. 3:

— pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) doraźną pomoc, o której mowa w art. 19, oraz na finansowanie kosztów administracyjnych związanych z przyznawaniem i udzielaniem tej pomocy,”

— w pkt 2 po wyrazach „z wyjątkiem” dodaje się wyrazy „ust. 1 pkt 2 oraz”,

— pkt 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„3) finansowanie kosztów rozszerzenia bazy domów pomocy społecznej, zakładów leczniczych, a także kosztów utrzymania ośrodków wczasowo-rehabilitacyjnych przeznaczonych dla kombatantów i innych osób uprawnionych,

4) upamiętnianie i popularyzowanie historii dotyczącej walk o Odrodzenie Polski i represji wojennych oraz okresu powojennego, w tym na działalność dokumentacyjną i wydawniczą.”,

b) w ust. 4 w pkt 1 wyrazy „art. 20 ust. 2 pkt 1” zastępuje się wyrazami „art. 20 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 1”;

16) art. 24 otrzymuje brzmienie:

„Art. 24. Świadczenia pieniężne przewidziane dla kombatantów i innych osób uprawnionych oraz pozostałych po nich członków rodzin, a także ryczałt energetyczny okre-

ślony w art. 20 ust. 2 pkt 3 i ust. 3, są wypłacane przez właściwe organy rentowe ze środków będących w dyspozycji tych organów i finansowane z budżetu państwa. Świadczenia te oraz ryczałt wraz z odsetkami za opóźnienie w ustaleniu do nich prawa lub ich wypłaty oraz koszty obsługi podlegają refundacji na rzecz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz Funduszu Emerytalno-Rentowego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dotacji budżetu państwa.”;

17) w art. 25:

a) w ust. 2:

— w pkt 1 lit. a) otrzymuje brzmienie:

„a) w pkt 1, 3 i 4, z zastrzeżeniem art. 21 ust. 3,”

— w pkt 1 lit. b) po wyrazach „w pkt 2,” dodaje się wyraz „2¹,”

— pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) które na mocy dotychczasowych przepisów uzyskały uprawnienia kombatanckie wyłącznie z tytułu działalności w latach 1944—1956 w charakterze „uczestników walk o ustanowienie i utrwalenie władzy ludowej” lub innych tytułów niż wymienione w art. 1 ust. 2, w art. 2 oraz w art. 4. Uprawnienia te zachowują jednak osoby, które uczestniczyły w Wojnie Domowej w Hiszpanii w latach 1936—1939 lub które uprawnienia te uzyskały z tytułów określonych w ustawie, oraz żołnierze z poboru, którzy pełnili służbę wojskową w Wojsku Polskim w okresie od 10 maja 1945 r. do 30 czerwca 1947 r.”

b) w ust. 4 skreśla się ostatnie zdanie,

c) w ust. 6 po wyrazie „pozbawienia” dodaje się wyrazy „i przywrócenia”;

18) w art. 26:

a) w zdaniu wstępnym po wyrazach „z ustawy” dodaje się wyrazy „z wyjątkiem uprawnień, o których mowa w art. 12,” oraz po wyrazach „przynajmniej” skreśla się wyrazy „od dnia wejścia w życie ustawy”;

b) w pkt 2 na końcu kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się wyrazy „przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin stosuje się odpowiednio.”;

19) w art. 30:

a) w ust. 1:

— w zdaniu pierwszym skreśla się wyrazy „orderów i odznaczeń wojennych oraz innych”;

— w pkt 1 wyrazy „art. 1 i 2” zastępuje się wyrazami „art. 1”;

— w pkt 2 wyrazy „o których mowa w art. 4” zastępuje się wyrazami „o których mowa w art. 2 i 4”;

b) w ust. 2 skreśla się wyrazy „orderów i”.

Art. 2. 1. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych przywraca uprawnienie

nia kombatanckie z urzędu w przypadkach, w których decyzja pozbawiająca uprawnień kombatanckich była w momencie jej wydania nieważna z mocy prawa.

2. Przywrócenie uprawnień kombatanckich z innych przyczyn niż określone w ust. 1 następuje na wniosek osoby uprawnionej złożony w Urzędzie do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

3. Do spraw związanych z przywróceniem uprawnień kombatanckich stosuje się odpowiednio art. 22 i 25 ustawy, o której mowa w art. 1, z tym że rekomendacja stowarzyszenia właściwego dla określonego rodzaju działalności kombatanckiej lub represji nie jest wymagana.

4. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, wznowienie wypłaty świadczeń pieniężnych wynikających z przywrócenia uprawnień kombatanckich, wraz z należnymi odsetkami, następuje z urzędu od miesiąca, w którym wstrzymano wypłatę świadczeń lub obniżono ich wysokość.

5. Wypłata świadczeń pieniężnych dla osób, o których mowa w ust. 2, następuje od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli wniosek o przywrócenie uprawnień kombatanckich zostanie zgłoszony do Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w ciągu 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

6. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych powiadamia organ rentowy z urzędu o przywróceniu uprawnień kombatanckich w przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2.

Art. 3. 1. Wznowienie wypłaty renty inwalidy wojennego, przewidzianej w art. 12 ustawy, o której mowa w art. 1, osobom, którym wstrzymano wypłatę tej renty na podstawie decyzji pozbawiającej uprawnień kombatanckich i którym nie przywrócono tych uprawnień, następuje na wniosek osoby uprawnionej zgłoszony w organie rentowym, z tym że wypłaty renty dokonuje się na zasadach ogólnych, nie wcześniej jednak niż od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Postanowienia ust. 1 stosuje się odpowiednio do renty rodzinnej przewidzianej w art. 12 ustawy, o której mowa w art. 1.

Art. 4. Prezes Rady Ministrów ogłosi w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej jednolity tekst ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *A. Kwaśniewski*